

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора Чеховської Ірина Василівни на дисертацію Подзірова Андрія Олеговича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми. Проблематика розвитку медичного туризму та його нормативно-правової основи порівняно нова для вітчизняної науки, а тому відсутній усталений понятійний апарат і наявне використання споріднених термінів «медичний», «лікувальний», «лікувально-оздоровчий» туризм. Останнім часом у суспільстві дедалі більше уваги приділяється забезпеченню належного стану здоров'я, що пов'язано із великою кількістю звернень до закладів охорони здоров'я через бойові дії, що мають місце на території України. Водночас варто відмітити, що не усі заклади охорони здоров'я мають можливість надавати потрібні для пацієнтів медичні послуги в Україні. Через це багато пацієнтів звертаються до закладів охорони здоров'я іноземних країн. Відтак, пацієнт обирає країну, лікаря та клініку, де йому може бути запропоновано діагностику та лікування, які є цікавими саме для нього. При цьому місце постійного проживання не є визначальним критерієм для отримання медичних послуг, тому зростає інтерес до розвитку медичного туризму, який у XXI ст. перетворився в окремий вид туристичної індустрії, оскільки є найбільш стабільним, цілорічним, затребуваним і перспективним видом туризму. В Україні медичний туризм почав розвиватись після 2012 року і напередодні війни кількість клінік, які надавали послуги медичним туристам суттєво зросла як і доходи бюджету від надання таких послуг (орієнтовно 125 мільйонів доларів у рік). Відтак, після війни цей напрям буде перспективним

для інвесторів, для пацієнтів – отримувачів таких послуг і для держави. У зв'язку з цим потребує вирішення проблема адміністративно-правового забезпечення медичного туризму в Україні, яка не знайшла свого вирішення у вітчизняній правовій думці, що негативно позначається на практиці правового регулювання та розвитку медичного туризму в Україні.

Обрана тема дисертаційного дослідження є дуже важливою для науки адміністративного права, оскільки на даний час існує незначна кількість теоретико-правових досліджень, присвячених адміністративно-правовому забезпеченню розвитку медичного туризму в Україні. У свою чергу, дослідження спрямоване на визначення особливостей адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні, статусу суб'єктів медичного туризму, форм адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, адміністративно-правових засобів і заходів, адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері медичного туризму, аналіз документообігу у сфері медичного туризму; розробку практичних рекомендацій і конкретних пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства у цій сфері.

Тому необхідно зазначити, що представлене наукове дослідження є досить актуальним і своєчасним.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертацію виконано у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дали можливість системно досліджувати правове забезпечення розвитку медичного туризму. Досить логічним на науково обґрунтованим є вибір методів дослідження, за допомогою яких розкрита проблема та сформовані відповідні висновки та пропозиції. Зазначимо що, підбір загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання дозволив

обґрунтувати результати дисертаційного дослідження з наукової точки зору та довести правильність запропонованих у роботі висновків.

Винесені на захист наукові положення дисертаційного дослідження належним чином були оприлюднені у п'яти фахових наукових виданнях (категорія Б). У своїх публікаціях науково обґрунтовано та визначено завдання, проблему та шляхи її вирішення.

Під час підготовки дисертаційного дослідження автором було використано 304 джерела наукової та інформаційної літератури як національних так і іноземних авторів. Широкий діапазон використаних джерел говорить про всебічний аналіз проблематики, вивчення наукових думок вчених із питань пов'язаних із суспільними відносинами у сфері забезпечення розвитку медичного туризму.

Науковість та обґрунтованість сформованих у роботі висновків забезпечена належною та об'єктивною кількістю емпіричного матеріалу, статистичних даних.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведеного здобувачем дослідження, повнота викладу в опублікованих працях. Представлені А.О. Подзіровим результати здійсненого дисертаційного дослідження засвідчують їх наукову новизну яка полягає у розробці комплексного підходу, за допомогою якого, з використанням сучасних методів наукового пізнання та з урахуванням новітніх досягнень правничої науки, розкрито зміст і особливості адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні. У результаті проведеного дослідження запропоновано цілісну модель адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, яка репрезентує системний механізм ефективного адміністративно-правового впливу на інститут медичного туризму та його

Дисертаційна робота є одним із перших у сучасній правовій науці комплексним дослідженням, у якому з урахуванням здобутків вітчизняної

правової науки, а також практики реалізації законодавства України та зарубіжних країн сформульовано нові наукові положення й висновки, запропоновані особисто здобувачем. До найбільш вагомих з точки зору наукової новизни слід віднести сформульоване автором поняття механізму адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму під яким автор розуміє «визначену сукупність елементів, які у системній єдності вчиняють ефективний вплив на сферу медичного туризму з метою її упорядкування та розвитку». Здобувачем також обґрунтовано позицію, що медичний туризм є окремим видом туризму, відмежовується від лікувального, оздоровчого, діагностичного туризму за критеріями мети, об'єкта та суб'єктів, які надають послуги фізичним особам, і тому потребує розроблення спеціального механізму адміністративно-правового забезпечення. Цікавою є також наведена автором класифікація суб'єктів медичного туризму за повноваженнями у досліджуваній сфері: 1) суб'єкти, які формують і реалізують державну політику в цій сфері; 2) суб'єкти, які здійснюють професійну діяльність з надання послуг у цій сфері; 3) суб'єкти, які мають приватний інтерес у цій сфері, на підставі якої здобувачем визначено зміст понять «суб'єкт» та «учасник» відносин у сфері медичного туризму та сформульовано пропозиції з удосконалення законодавства з медичного туризму.

Автором окреслено проблеми та визначено напрями удосконалення чинного законодавства щодо адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні. Аргументовано важливість введення у законодавство спеціальних норм щодо порушення порядку направлення на лікування громадян України за кордон коштами бюджету та відповідних санкцій за таке порушення. Обґрунтовано доцільність внесення змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників; прийняття Положення про порядок атестації експертів компаній-провайдерів медичних послуг та Національного Плану розвитку медичного туризму в Україні на

період до 2028 року; здійснено класифікацію документообігу в досліджуваній сфері залежно від законодавчо визначених функцій певного документа, завдяки чому виділено ті, що утворюють систему корпоративного управління і контролю та потребують особливої уваги з боку законодавця і контролюючих органів, а також розроблено пропозиції з удосконалення національного законодавства, що регулює документообіг у досліджуваній сфері. З метою наближення вітчизняного законодавства до вимог Директиви 2011/24/EU Європейського парламенту та Ради Європи від 09.03.2011 «Про реалізацію прав пацієнтів на транскордонну охорону здоров'я» запропоновано внести відповідні зміни до статті 7 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» стосовно встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян та осіб без громадянства у сфері охорони здоров'я. Удосконалено науковий підхід до визначення змісту поняття «адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму», під яким запропоновано розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами систему дій уповноважених суб'єктів, яка передбачає цілеспрямований вплив на стан забезпечення розвитку медичного туризму, а також встановлену адміністративно-правовими нормами систему гарантій дотримання прав пацієнтів-отримувачів медичних послуг. З урахуванням предметної спрямованості сформульовано зміст понять: «адміністративно-правові засоби забезпечення розвитку медичного туризму», «адміністративний договір у сфері медичного туризму», «медичний туризм». Обґрунтовано необхідність розмежування понять «суб'єкт» і «учасник» відносин у сфері медичного туризму, що дало змогу розширити уяву про зміст та практичне значення цих правових категорій. Розроблено пропозиції щодо доцільності визначення у Законі України «Про публічні закупівлі» особливостей закупівлі послуг з лікування громадян України за кордоном, розробки алгоритму проведення закупівлі таких послуг, а також внесення змін до «Порядку направлення

громадян України для лікування за кордон». Дістали подальшого розвитку пропозиції щодо доцільності: (з метою запобігання адміністративним правопорушенням, визначених у статтях 155-2; 156-1 і 164 КУпАП) внесення змін до: пункту 12 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; абзацу 7 статті 4 Закону України «Про туризм»; частини 1 статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Запропоновано перелік документів, які повинен розмістити на власному офіційному вебресурсі суб'єкт господарювання; міжнародної акредитації закладів охорони здоров'я як суб'єктів надання медичних послуг у сфері медичного туризму, а також запровадження Єдиного інформаційного реєстру медичних закладів (національних та іноземних), з якими існують домовленості (укладені договори) у сфері медичного туризму; доцільності розробки і прийняття Закону України «Про медичний туризм», запропоновано його структуру; доповнення статті 156-1 КУпАП такими ознаками інформації, як: обсяг послуги, її вид, ефективність, ризиковість для життя та здоров'я споживача, вартість, строки надання; запровадження системного підходу до правового регулювання відносин у сфері медичного туризму в Україні на прикладі таких країн, як Ізраїль і Польща. З'ясовано, що у цих країнах запроваджено спеціальне або галузеве законодавство, встановлена чітка вертикаль владних суб'єктів, передбачено функціонування СЕЗ (спеціальних економічних зон) тощо.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Подзірова А.О. проведено на високому науково-методичному та методологічному рівнях, результати та основні положення дисертації, що виносяться на захист, відповідають усім вимогам що висуваються для здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими, логічними, мають відповідний ступінь наукової новизни та практичне значення, тому, зважаючи на вище викладене, можемо зробити

висновок про те, що здобувач в достатній мірі опанував методологію наукової діяльності та заслуговує на позитивну оцінку опонента.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Подзірова А.О. є одним із перших в Україні системних досліджень, в якому з використанням сучасних методів наукового пізнання та з урахуванням новітніх досягнень правничої науки розкрито зміст і особливості адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні. За результатами проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення, пропозиції та висновки. В роботі представлений критичний аналіз попередніх наукових розробок, доводиться доцільність детального вивчення досвіду правового регулювання та надання послуг у сфері медичного туризму. У результаті проведеного дослідження запропоновано цілісну модель адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, яка репрезентує системний механізм ефективного адміністративно-правового впливу на інститут медичного туризму та його розвиток в Україні.

Висновки зроблені здобувачем в роботі мають достатній рівень обґрунтування, цілий ряд положень та пропозицій сформульовано вперше, вони мають високий ступінь наукової новизни, їх обґрунтованість не викликає зауважень. Пропозиції щодо змін до законодавства належним чином обґрунтовані та логічно доведено їх практичну значимість. Рекомендації в дисертаційній роботі науково аргументовані та ґрунтуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети дослідження чіткі і зрозумілі і повною мірою відповідають встановленим вимогам.

Мета дослідження полягає у комплексному розкритті теоретико-правових засад, виявленні тенденцій становлення і розвитку медичного туризму в Україні, а також у визначенні проблем його адміністративно-правового забезпечення та розробці практичних рекомендацій і конкретних пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства у цій сфері. Завдання поставлені здобувачем для дослідження загалом виконані і мета досягнута.

Методологічною основою дисертації визначено сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дали можливість системно досліджувати адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму.

Підбір методів наукового дослідження дає можливість говорити про системність, науковість та логічність при здійсненні дисертаційного дослідження та, відповідно, при підготовці висновків та науково обґрунтованих пропозицій, викладених у роботі.

Поставлені наукові завдання виконані на належному методологічному рівні, що свідчить про те, що дисертант оволодів компетенціями властивими рівню доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичним значенням даної роботи є, з урахуванням новітніх досягнень правничої науки, напрацювання понятійно-категоріальних понять: «механізм адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму», «адміністративно-правові засоби забезпечення розвитку медичного туризму», «адміністративний договір у сфері медичного туризму», «медичний туризм». Обґрунтовано необхідність розмежування понять «суб'єкт» і «учасник» відносин у сфері медичного туризму та інше. Зокрема, на підставі аналізу змісту поняття «медичний туризм» виокремлено три групи наукових підходів щодо його розуміння: 1) залежно від характеру переміщення особи, метою якої є отримання медичної допомоги: внутрішній медичний туризм, в'їзний медичний туризм, виїзний медичний туризм; 2) залежно від мети: оздоровчий

(санаторно-курортний), лікувально-діагностичний, пов'язаний із репродуктивно-фізіологічними процесами, реабілітаційний; 3) залежно від статусу фізичних осіб, які потребують отримання медичної допомоги: дитячий, для осіб з інвалідністю, для осіб, які мають хронічні та/або рідкісні захворювання, для осіб, які перебувають у невідкладних станах, для вагітних жінок. На підставі аналізу наукових поглядів і нормативних джерел виокремлено етапи формування правової основи медичного туризму в Україні: 1 етап (1992–1999 рр.) – становлення (апробація) національного законодавства про медичний туризм; 2 етап (2000–2019 рр.) – формування (диференціація) правових основ функціонування медичного туризму; 3 етап (2020 р. – дотепер) – удосконалення (уніфікація) правового регулювання відносин у сфері медичного туризму.

Окрім цього, автором визначено фактори, що перешкоджають адміністративно-правовому забезпеченню розвитку медичного туризму в Україні, до яких віднесено: 1) політичні (наявність міжнародних політичних та воєнних конфліктів; відсутність державних програм розвитку медичного туризму; низький рівень соціального захисту та забезпечення населення); 2) економічні (низький рівень фінансування програм лікування громадян України за кордоном коштами держави; відсутність податкових преференцій для надавачів послуг у сфері медичного туризму; невідповідність медико-технологічного забезпечення міжнародним стандартам); 3) юридичні (відсутність дієвого механізму правового регулювання, що призводить до проблем захисту порушення суб'єктивних прав і законних інтересів суб'єктів медичного туризму), та здійснено їх характеристику. Також виокремлено ознаки адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, до яких віднесено: 1) поєднання публічного та приватного інтересу під час здійснення управлінського впливу держави на суб'єктів медичного туризму; 2) об'єкт правового регулювання; 3) застосування адміністративно-правових засобів та

заходів забезпечення розвитку медичного туризму; 4) гарантії юридичного закріплення, реалізації, охорони, захисту і відновлення прав та інтересів суб'єктів медичного туризму. Виокремлено напрями позитивного досвіду правового регулювання відносин у сфері медичного туризму: наявність спеціального законодавства; пільги та преференції для надавачів послуг у сфері медичного туризму; національні програми, що залучають інвестиції у сферу розвитку медичного туризму; державно-приватне партнерство та наявність медичного страхування; наявність міжнародної стандартизації та сертифікації тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані положення, висновки та пропозиції мають теоретичний та практичний інтерес, можуть бути використані для подальших наукових досліджень пов'язаних з удосконаленням адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні. Отримані дисертантом результати можуть бути використані у науково-дослідній сфері, в освітньому процесі, у правотворчій діяльності правотворчій та правозастосовній практиці.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дослідження Подзірова А.О. викладене українською мовою, має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, кожен з яких поділений на відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає становить 254 сторінок, з них основного тексту – 205 сторінок, список використаних джерел – 33 сторінок (304 найменувань).

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, в ній наводиться перелік публікацій, в яких викладені основні результати рецензованої роботи. Анотація викладена українською та англійською мовами.

У вступі дисертаційної роботи розкривається актуальність теми та її значимість для дослідження з позицій юридичної науки.

У першому розділі, присвяченому дослідженню, з позицій наукового виміру, проблеми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, здобувач досліджує погляди науковців щодо змісту поняття «медичний туризм», виокремлює його специфічні ознаки, аналізує етапи формування правової основи медичного туризму в Україні, а також виокремлює специфічні принципи медичного туризму. Автор також визначає 3 групи факторів, що перешкоджають адміністративно-правовому забезпеченню розвитку медичного туризму в Україні, виокремлює ознаки і визначає перешкоди адміністративно-правового забезпечення розвитку-медичного туризму, а також формулює авторське визначення поняття адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму. Також у розділі сформульовано авторське визначення поняття «суб'єкти медичного туризму», здійснено класифікацію суб'єктів адміністративно-правового забезпечення розвитку-медичного туризму в Україні за повноваженнями, виокремлено 3 групи таких суб'єктів, на підставі здійсненої класифікації визначено зміст понять «суб'єкт» та «учасник» відносин у сфері медичного туризму та сформульовано пропозиції з удосконалення законодавства з медичного туризму. Визначено дві групи основних учасників медичного туризму: 1) організатори туристичного продукту у сфері медичного туризму; 2) споживачі послуг у сфері медичного туризму.

У другому розділі роботи автором досліджуються форми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, адміністративно-правові засоби та заходи забезпечення розвитку медичного туризму, адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері медичного туризму.

Зокрема проведено аналіз форм адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму, розкрито зміст поняття «форми адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму», обґрунтовано доцільність розробки спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про медичний туризм», легітимації адміністративного договору у сфері медичного туризму, визначено функції адміністративного договору у сфері медичного туризму: антиколізійну, правотворчу та функцію уніфікації локальної нормотворчості тощо. У другому розділі роботи також визначено критерії класифікації до виокремлення видів адміністративних договорів у сфері медичного туризму: за суб'єктним складом – вертикальні, за характером взаємовідносин між сторонами договору – координаційні або субординаційні, за юридичними властивостями – нормативні або індивідуальні, за змістом – договори про обмін зобов'язаннями або договори про співпрацю (взаємодію).

З урахуванням предметної спрямованості також удосконалено зміст поняття «адміністративний договір у сфері медичного туризму».

Автором також визначено види адміністративно-правових засобів розвитку медичного туризму, розкрито зміст поняття «адміністративно-правові засоби забезпечення розвитку медичного туризму», аргументовано потребу в удосконаленні законодавства з питань ліцензування діяльності у сфері медичного туризму, обґрунтовано доцільність створення Єдиного інформаційного реєстру медичних закладів (національних та іноземних), з якими існують домовленості (укладені договори) у сфері медичного туризму.

Також визначено адміністративно-правові заходи забезпечення розвитку медичного туризму як систему передбачених адміністративно-правовими нормами владних прийомів і способів здійснення адміністративно-правового впливу спеціально уповноважених органів і посадових осіб на свідомість і волю суб'єктів, які здійснюють діяльність у сфері медичного туризму, на підставі збалансованості примусу та заохочення з метою запобігання, виявлення та

припинення правопорушень у цій сфері, відвернення можливих шкідливих наслідків, відновлення правового становища, а у разі необхідності притягнення винних до відповідальності. Доведено доцільність впровадження кластерних моделей, державно-приватного партнерства, адміністративно-правових договорів, створення умов для залучення інвестицій до сфери медичного туризму, створення пільгових умов оподаткування для суб'єктів, які стають власниками санаторіїв, реконструюють їх під потреби медичного туризму.

Проаналізовано підстави адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері медичного туризму. Сформульовано визначення поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері медичного туризму, обґрунтовано доцільність внесення змін до КУпАП.

Третій розділ присвячено аналізу зарубіжного досвіду правового регулювання відносин у сфері медичного туризму, а також аналізу документообігу у цій сфері та формулюванню напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн, дисертант сформулював низку конкретних пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення теоретико-правових та нормативних засад адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні, що сприятиме наближенню українського законодавства до міжнародних стандартів у цій сфері.

Так аналіз стану правового регулювання відносин у сфері медичного туризму в зарубіжних країнах дозволив виокремити напрями позитивного досвіду правового регулювання відносин у сфері медичного туризму так як: наявність спеціального законодавства; пільги та преференції для надавачів послуг у сфері медичного туризму; національні програми, що залучають інвестиції у сферу розвитку медичного туризму; державно-приватне партнерство та наявність медичного страхування; наявність міжнародної стандартизації та сертифікації тощо.

Аналіз документообігу дозволив виокремити групи документів, які потребують особливої уваги з боку законодавця і контролюючих органів. До них віднесено: розпорядчі документи, комерційні документи та документи, що утворюють систему корпоративного управління і контролю.

В кінці кожного розділу дисертації зроблено відповідні висновки, в яких надаються конкретні пропозиції та рекомендації. Висновки відповідають отриманим результатам, завданням та меті дослідження, мають вагому аргументацію, належним чином обґрунтовані і характеризуються високим рівнем достовірності.

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок, що робота відповідає встановленим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Подзірова А.О. «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» можуть бути використані в подальшій науковій діяльності дослідників правовідносин у сфері медичного туризму, органів публічної адміністрації, при підготовці наукових публікацій та монографій, в освітньому процесі юридичних закладів вищої освіти.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації. Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційного дослідження Подзірова А.О., слід звернути увагу на окремі положення, які є спірними або потребують додаткової аргументації.

1. До суб'єктів владних повноважень у сфері медичного туризму автор відносить «місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування» (стор. 54) водночас не розкриває зміст таких повноважень. Однак, досліджуючи вітчизняний досвід створення Медичних кластерів (стор. 116-120) автор обґрунтовує доцільність впровадження таких кластерних моделей в Україні і

звертає увагу на активну організаційну і нормотворчу участь саме представників місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування у запровадженні таких кластерних моделей на своїх територіях, зокрема як приклад наводить розроблену і прийняту у 2021 році Концепцію розвитку медичного туризму Дніпропетровщини (стор. 116-117). Відтак, вважаємо, що конкретизація повноважень органів місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування у сфері медичного туризму сприятиме реалізації позитивного досвіду розвитку кластерних моделей в Україні.

1. Здобувач на стор. 37-38 дисертаційного дослідження звертає увагу на суттєву динаміку збільшення кількості пацієнтів, які направлялись на лікування в інші країни (у 2015 р. – 200 осіб; у 2018 р. – 278; у 2019 р. – 440, у 2020 р. – 440 осіб). Автор також відмічає (стор. 38), що видатки для МОЗ України, передбачені Держбюджетом на 2023 р. на лікування громадян України за кордоном, становлять 495 млн грн. Водночас на момент прийняття Держбюджету на 2022 р. видатки становили 550 млн., тобто у Держбюджет було закладено нижчу суму від врахованої МОЗ України потреби. Відтак можна зробити висновок про щорічне збільшення кількості пацієнтів, яким потрібно отримати лікування за кордоном і водночас зменшення фінансової можливості держави оплачувати отримання таких послуг за рахунок Держбюджету України. Однак, внаслідок бойових дій, що ведуться на території України з лютого 2022 р. кількість пацієнтів (особливо військових) значно збільшилась, а вітчизняні заклади охорони здоров'я не можуть надавати окремі медичні послуги. Яким чином держава гарантуватиме право на охорону здоров'я таким особам передбачене нормами ст. 3, 49 Конституції України і іншими спеціальними нормативно-правовими актами?

2. Автором у підрозділах 1.2 (стор. 39-40); 2.1. (стор. 73-75); 2.3. (стор. 126-127) обґрунтовано доцільність розробки спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про медичний туризм». Здобувач зазначає,

що прийняття цього Закону «Про медичний туризм» дозволить визначити особливості правового статусу суб'єктів медичного туризму різних рівнів, закріпити їх завдання, функції, повноваження, форми діяльності, права, обов'язки і державні гарантії, а також врахувати комплексність нормативного регулювання суспільних відносин у сфері медичного туризму як з точки зору туристичної діяльності, так і в аспекті відносин з охорони здоров'я. Погоджуємось із автором, проте вважаємо, що розробка структури проекту такого Закону суттєво б покращила дослідження.

3. На стор. 82 автор, урахуванням предметної спрямованості, визначає зміст поняття «адміністративний договір у сфері медичного туризму», на стор. 77-80 доводить доцільність легітимації адміністративного договору у сфері медичного туризму, визначає функції адміністративного договору у сфері медичного туризму (стор. 82) і критерії класифікації до виокремлення видів адміністративних договорів у сфері медичного туризму: за суб'єктним складом, за характером взаємовідносин між сторонами договору, за юридичними властивостями, за змістом (стор. 81). Проте автор не визначає види цих договорів залежно від правової моделі, (кластери, державно-приватне партнерство та ін.). На нашу думку, таке дослідження суттєво б покращило роботу і сприяло б завершеності дослідження.

4. На стор. 108 дисертаційного дослідження автор зазначає, що «державна підтримка медичного туризму може виражатися у заохоченні національних та іноземних інвестицій у розвиток цієї галузі, створення сприятливих для його розвитку умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання, *встановлення податкових пільг або преференцій*, пільгового режиму інвестування, розвитку курортів, сприяння розширенню міжнародного співробітництва тощо». Цілком погоджуємось із автором, проте вважаємо, що конкретизація податкових пільг та (або) преференцій і розробка конкретних пропозицій до Податкового кодексу

України суттєво б покращила б зміст дослідження. Окрім цього варто, на нашу думку звернути увагу не лише на інвесторів, очевидним є і державна підтримка інших суб'єктів надання послуг у сфері медичного туризму.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Подзірова А.О. «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

ВИСНОВОК

про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Подзірова Андрія Олеговича «Адміністративно-правове забезпечення розвитку медичного туризму в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем адміністративно-правового забезпечення розвитку медичного туризму в Україні, за своїм змістом відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року №502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів»), наказу МОН України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44), а її автор, Подзіров Андрій Олегович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри приватного права

Навчально-наукового інституту права

Державного податкового університету,

доктор юридичних наук, професор

Ірина ЧЕХОВСЬКА

